

[illegible]

De robite q' irregulari forme su 67
De p'ma co' de p'cedentib' p' q'm 67
De robis an'alis for 62
De robis an'alis q'm de 62
De robis defectis 67
De quatuor formis co'ru 66
De for'no' frequentali 66
De for'no' nichoan' for' 6A
De for'no' medietate forme

a b c d e f g h i k l m n o p q r s t

Deo me a fides tuo regnum me regis 2 na tua corporis
 Deo a deo 2 q a odo e h aca f d 2 no

[Handwritten notes and signatures]

Die *Handwritten text in a cursive script, likely a list or inventory.*

W. C. Smegge - vanden helen Tempel

Bella Dependa teu morderelstich
Zedeb q n z id q moro

mi d hanc out und d hanc tu ingrad m

de domat q^r zator neq^s

0

19
o

[Faint handwritten notes at the bottom of the page, possibly "Humb"]

[Faint handwritten text, likely bleed-through from the reverse side.]

D. EVSEBII HIERONYMI

Str. epistolæ quinque. D. Eras. Ro-
tero. Scholijs illustratae.

¶ Prima ad Paulum Concordiensem, cuius se-
nectutem admiratur simul & laudat.

¶ Secunda, de vita Pauli primi Eremitæ

¶ Tertia, qua vitam Malchi Monachi capti-
ui describit.

¶ Quarta, de honorandis parentibus:

¶ Quinta de muliere septies icta:

ARGVMENTVM EPISTOLAE SEQUENTIS

¶ Paulū Cōcordiēsem centesimū agentē annū, & tñ adhuc integro
virentiq; corpore laudat, & libros aliquot ab eo petit commodato.
Est autē festiuis iocis, nec minus sanctis plena epistola.

HIERONYMVS AD PAVLVM CONCORDIENSEM

HUMANAE VITAE breui-
tas, damnatio delictorū est Et in
ipso saepe lucis exordio, mors se-
cuta nascentem labentia quoti-
die in vitium saecula proficitur.
Nam cum primum paradisi co-
lonum, viperinis nexibus praē-
peditum, coluber deduxisset ad terras, aeternitas morta-
litate mutata in nongētos & eo amplius annos, secundā
quodāmodo immortalitatē maledicti hominis distule-
rat elogiū. Exinde paulatim recrudescēte peccato, toti
orbis naufragiū gigantū adduxit impietas. Post illud (vt
ita dixerim) purgati baptisma mundi, in breue tps homi-
nū vita cōtracta est. Hoc quoq; spaciū, sceleribus nostris
semp̄ contra diuina pergentibus, pene pdidimus. Quo-
tus em̄ quisq; aut centenariam transgredī atātē, aut non
ad eam sic peruenit, vt peruenisse poeniteat, secundū qđ
in libro psalmorū scriptura testat, Dies vitā nr̄a septua-
ginta anni, si autē multū, octoginta, quicquid reliquum
ē, labor & dolor. Quorsum, ais, ista tā alto repetita prin-
cipio, & ita pcul cōcepta, vt merito quis Horatiano de no-
bis possit sale ludere. ¶ Et gemino bellū Troianū ordi-

ab oculo. Videlicet vt senectutē tuā, & caput ad Christi
similitudinē candidū, dignis vocibus predicemus. Ecce
iā cētenis atatis circulo voluit, & tu semp praecepta dñi
custodiēs, futura beatitudinē vitæ p plentia exēpla me-
ditaris. Oculi puro lumine viget, pedes imprimūt certa
vestigia, auditus penetrabilis, dētes cādidi, vox sonora,
corpus solidū, & succi plenū, canī cū rubore discrepāt, vi-
res cū atate dissentiūt. Nō memoria tenacitatē, vt in ple-
risq cernimus, antiquior senecta dissoluit. Nō cādidi acu-
men ingenij frigidus sanguis obtūdit, Nō contractā ru-
gis faciē, arata frōs asperat. Nō deniq tremula manus p-
curuos ceras trames errantē stilum ducit Futura nobis
resurrectiōis virore in te dominus ostēdit, vt peccati sci-
amus esse quod cateri adhuc viuentes pramoriuntur in
carne. Iustitiā, quod tu adolescētiā in aliena atate men-
tiris, Et q̄q multis istā corporis sanitatē, etiā peccatori-
bus euenire videamus, tamē illis hoc diabolus ministrat,
vt peccet, tibi dominus praestat, vt gaudeas. Doctissimi
quiq Gracory, de quibus pro Flacco agens luculenter
Tullius ait, Ingenita leuitas & erudita vanitas, regū suoz
ac principū laudes, accepta mercede, dicebant, Hoc ego
nūc faciēs, precitū posco pro laudibus. Et ne putes modi-
ca esse quæ deprecor, margaritum de euangelio postula-
ris. Eloquia domini, eloquia casta, argētum igne exami-
natum, probatum terræ, purgatū septuplum, scilicet con-
mentarios Fortunatiani, & propter noticiā psecutio-
num Aurelij Victoris historiam, simulq epistelas No-
uatiani, vt dū schismatici hominis venena cognoscimus,

libentius sancti martyris Cypriani bibamus ^{animo} antidotum.
 Misimus interim te tibi, id est, Paulo seni Paulum ^{senio} ^{senio}
 rem, in quo propter simplices quosque, multum in deij
 ciendo sermone laborauimus. Sed nescio quomodo, et
 am si ^{animo} aqua plena sit, tamen eundem odorem lagena seruat,
 quo dum rudis ^{animo} est, imbuta est. Si hoc munusculum pla
 cuerit, habemus etiam alia codita, quae cum plurimis orieta
 libus mercibus ad te, si spiritus sanctus afflauerit, nauigabunt

SCHOLIA.

Gigantum adduxit impietas.) Locus est Genesis, cap. sexto. In
 hebraeo pro Gigantibus, cadentes habetur
 Syrachus vertit violentos. Illis temporibus aetas hominis
 erat, centum viginti anni. Tantum enim datum est poenitendi
 spatium. Sed crescentibus indies vitijs, diluuium insecu
 tum est. Purgati baptisma mundi.) Nam ut nos baptismo purgati
 renouamur, ita tunc mundus diluuii purgatus videbatur. Et gemino
 bellum Versus est Horatianus, ex arte poetica, pene puerbali ioco usur
 parius, quies re longius repetimus quam oportet. Veluti si quis bellum troia
 num scripturus, exordiat non a proximis belli causis, hoc est ab Helena rap
 ta, sed a partu Leda, quae iuxta fabulas duo peperit ova ex Iouis concubi
 tu, et quae altero prodierunt Castor & Pollux, ex altero Helena, quae postea
 praebuit belli materiam. Ad Christi similitudinem.) Cadidus enim apparuit Christus tri
 bus discipulis. Et agnus dei vocatus est, Exempla meditata.) Eleganter
 usus est verbo meditari. Ita enim ceperat esse, quod in resurrectione futurus
 erat, hoc est incorrupto corpore spiritusque florere. Memoria tenacitate.) Nam
 hanc primum ipse senectus, teste Plinio. Frigidus sanguis.) Ita Ver
 gilius. Frigidus obstiterit circum praecordia sanguis. Et Aristoteles putat
 in frigido plus esse animi, minus ingenij. Quamquam idem scribit, quibus san
 guis est crassior, is minus esse ingenij, Asinis autem crassissimus est, homini
 subtilissimus. Percuturos ceram.) Nam olim in ceratis tabulis, stilo aere
 scribebant. Resurrectionis virorum.) Nonnulli codices habebant, vigorem
 utraque lectio quadrat, Sed virorum magis probum. Viuentes praemoriuntur.)
 Deficientibus oculis, putrescentibus dentibus, aut etiam elabentibus, obscuri
 deficientibus auribus, euanescente memoria, quod aliud est homo quam viuus cadaver.
 Et Plinius negat hos annos vitae imputandos esse. In aliena aetate me.)
 Mire usus est verbo metiris in bona parte, per finitatis, Id mollus est in rebus
 quam in personis. Ut si dicas, impudens loquacitas metitur eloquentiam. Et
 aliena aetate vocat, non alterius hominis, sed ut Vergi, Alienis mensibus

æstas, idē, nō suis, veluti qui senex amat, aliena ætate amare dicif. Cō-
mētarios Fortunatiani.) Is natiōe Afer, episcopus Aquileiensis, in euā-
gelia titulis ordinariis, breui rusticoq; sermone scripsit cōmentarios.

Ingenita leuias) Est illi nationi natiū ac gētiliciū malū, leuitas a c-
facilitas, & erudita vanitas, Vanitas mēdacitas est. Vñ Iuuenalis. Et
quicq; dgrēcia mendax. Huic si accedat, eruditio, qdūis possit, attollere

Aurelij victoris.) Hic decimusterti⁹ Romanæ vrbis ep̄s fuit. Epi-
stolas Nouatiani.) Hic Romanæ vrbis presbyter fuit, sed Nouatiano
rum hæresim secutus. Schismaticū vocat, qd aduersus Corneliū sacer-
dotālē cathedrā conatus sit inuadere. Bibamus Antidorū. Antidorus
em̄ pprie aduersus venena datur. Nouatus ei⁹ hæresis auctor, sc̄i Cy-
priani presbyter fuit. Is negabat post baptisimū relapsos in peccatū
esse recipiēdos ad pœnitētiā. Aduersus hūc scripsit Cyprian⁹. Pau-
lo seni paulū.) Sentit Pauli monachi vitam. In deiiciendo stilo.) At
alij laborāt in erigēdo stilo, cū huic laborandū fuerit, vt peius diceret

Alia cōdita.) Id ē, reposita significās nō esse vulgarīa, neq; quibus-
libet cōmunia, Ita Vergilianus pastor suū pignus cōmendat. Necdū
illis labra admoui, sed cōdita seruo. Spiritu lauctus efflauerit) Apta
vñ est metaphora, afflauerit. sp̄s em̄ ē flare. Cū addat, nauigabit
id air, quod nisi per mare mitti non poterāt.

VITA PAVLI EREMITAE

INter multos saepe dubitatum est, a quo potissi-
mū monachorū eremus habitari cœpta sit Qui-
dam em̄ altis repetētes, a beato Helia & Ioan-
ne sumpsere principiū. Quorū & Helias plus nobis uide-
tur fuisse, q̄ monachus, & Ioānes añ pphetare cœpisse
q̄ natus est. Alij aut̄ (in quā opinionē vulgus om̄e cōsen-
tit) asserūt Antoniū huius propositi fuisse caput, qd ex
parte verū est. Non em̄ tā ipse ante oēs fuit, q̄ ab eo oīm
incitatasunt studia. A mathas vero & macarius discipuli
Antoniij, quorū superior magistri corpus sepeliuit, etiā
nūc affirmant Paulum quendam Thebæū principē isti-
us rei fuisse, qd nō tam noīe q̄ opinione nos quoq; com-
probamus, Nonnulli & hæc & alia prout voluntas tulit

iaſtitant, ſubterraneo ſpecu crinitū calcaneotenus homi-
nem fuiſſe, & multa quæ perſequi ocioſum eſt, incredibi-
lia fingentes Quorum quia impudens mendacium fuit,
ne reſellenda quidem ſententia videtur. Igitur quia de
Antonio tam Græco q̄ Romano ſtilo diligenter tradi-
tum eſt, pauca de Pauli principio & ſine ſcribere diſpo-
ſui, magis quia res omiſſa fuit, q̄ fretus ingenio. Quo-
modo autem in mediâ ætate vixerit, & quas Satanae per-
tulerit inſidias, nulli hominum compertum habet. Sub
Decio & Valeriano perſecutoribus, quo tempore Cor-
nelius Romæ, Cyprianus Carthagine, fœlici cruore dā-
nati ſunt, multas apud Egyptum & Thebaidam eccleſi-
as, tempeſtas ſæua populata eſt. Voti tunc Chriſtianis
erat, pro Chriſti nomine gladio percuti. Verum hoſtis
callidus tarda ad mortem ſupplicia cōquærens animas cu-
piebat iugulare, non corpora. Et vt ipſe, qui ab eo paſ-
ſus eſt, Cyprianus ait, volentibus mori, non permitteba-
tur occidi, Cuius vt crudelitas notior fiat, duo memo-
riæ cauſa exempla ſubiicimus. Perſeuerantem igit̃ in fi-
de martyre, & inter eculeos laminasq̄ victorē, iuſſit mel-
le pungi, & ſub ardētiffimo ſole, ligatis manib⁹ poſt ter-
gū reſupinari, ſcilicet vt muſcarū aculeis cederet, q̄ igni-
tas ſartagineſ añ ſuparet Aliū iuuenile ætate florentē in
amoeniſſimos hortulos p̄cepit abduci. Ibiq̄ inter lilia cā-
dētia & rubētes roſas, cū leni iuxta murmure aquarū ſer-
peret ritus, & molli ſibilo arborū folia ventus p̄ſtringe-
ret, ſup extructū plumis lectū reſupinari, & ne ſe inde
poſſet excutere, blādīs ſeruoq̄ uexib⁹ irriteritū relinqui.

*Populi et populi
ſunt deſcripti in*

*Exilium coronis
quæ ſunt deſcripti
in iſta ſcriptura
ſunt deſcripti in
iſta ſcriptura*

Quo cū recedētibz cūctis, meretrix speciosa venisset,
cœpit delicatis stringere colla cōplexibus. Et qd' dictu
quoq; scelus ē, manibus attrectare virilia, vt corpe in libi
dinē cōcitato, se victrix impudica supiaceret. Quid age
ret miles Chri, & q se pteret nesciebat. Quē tormēta nō
vicerāt, supabat voluptas. Tandē cœlit⁹ inspirat⁹, p̄cisam
morsu linguā in osculātis se faciē expuit, ac sic libidis sen
sum succedens doloris magnitudo supauit. Per idē ergo
tēpus q talia gerebant apud iferiorē Thebaidā, cū soror
re iā viro tradita, post mortē amborū parētū in haredita
te locupleti. Paul⁹ relict⁹ ē annorū circiter quīdecim, lris
tā grācis q̄ Egyptiacis apprime crudit⁹ māsuēti anī, deū
valde amās. Et cū psecutiōis pcella detonaret, in villā re
motiorē & secretiorē secessit. Vbi qd nō mortalia pecto
ra cogis aurī sacra fames: cororū marit⁹ cœpit pdere vel
le quē celare debuerat. Nō illū vxoris lachrymā, nō cō
munio sanguis, nō spectās cūcta ex alto deus, ab scelere
reuocauit. Ad hāc instabat crudelitas, q̄ pietatē videbat
imitari. Qd' vbi prudētissim⁹ adolescēs itellexit, ad mōti
um deserta cōfugiēs, dū psecutiōis finē p̄stolaret, neces
sitatē in voluntatē vertit, ac paulatim p̄grediēs, rursusq;
subsistens, atq; hoc idem sapius faciens, tandem reppe
rit saxeam montem, Ad cuius radicem haud procul erat
grandis pelunca, quā lapide claudebatur. Quo remo
to (vt est cupiditas hominum occulta cognoscere) audi
us explorans, animaduertit intus grādē vestibulū quod
aperto desuper cœlo, patulis diffusa ramis yetus palma
contexerat, fontē lucidissimum ostendens, cuius riuum

tmmodo foras erumpētem, statim modico foramine, ea-
dem ^{terra} quæ genuerat aquas, terra sorbebat. Erāt præterea
per ^{in mēsa} exelum montem haud pauca ^{habitatib} habitacula, in quibus
scabrae iam incudes & mallei, quibus pecuniæ olim sig-
nata visabantur. Hunc locum ^{in mēsa} Egyptiorū lra ferunt fur-
tivarū monetæ officinā fuisse, ea tēpestate qua Cleopatrarū
iunctus est Antonius. Igitur adamatō (quasi qd a deo si-
bi offerret) habitaculo, oēm ibidē ^{in mēsa} i orōnib⁹ & solitudie
duxit etatē Cibū & vestimentū ei palma pbebat. Qd ne
cui impossibile videatur, Iesum testor & sanctos āgelos
eius, in ea eremi parte quæ iuxta Syriā Saracenis iungit,
vidisse me monachos, dē qbus vnus p triginta ānos clau-
sus, hordeaceo pane & lutulēta aq vixit. Alter in cister-
na veteri (quā gētili sermone Syri cubā vocāt) qnq car-
cis per singulos dies sustentabat. Hæc igitur incredibilia
esse uidebūt his q nō crediderūt, qā oīa possibilia sunt cre-
dentibus Sed ut ad id redeā, vnde digressus sum, cū iam
centum tredecim annos beatus Paulus vitam cōlestem
ageret in terris, & nonagenarius in alia solitudine Anto-
nius moraretur (vt ipse asserere solebat) hæc in mētē eius
cogitatio incidit, nullū vltra se perfectū monachū in ere-
mo cōsedisse At illi per noctē quiescenti reuelatum est,
esse alium vltēr⁹ multo se meliorem, ad quem visendū
deberet proficisci. Illico erumpente luce, venerabilis se-
nex infirmos artus baculo regente sustentans, cœpit ire
velle quo nesciebat. Et iam mediā dies coquente desu-
per sole feruebat, nec tñ a cœpto itinere abducebat, di-
cens, Credo in deū meū. quia quod mihi seruo suo pro-

misit ostēdet Nec plura his, cōspicit hoīem equo mixtū,
cui opinio poetarū hippocētauro vocabulū indidit Quo
visō, salutaris īpressiōe signi, armat frontē. Et heus tu, in
quit, quanā in parte hic seru⁹ dei habitat? At ille barbarū
nescio qd infrendēs, & frangēs potius v̄ba, q̄ ploquēs,
inter horrētia ora, senis blandū quāsuīt eloquiū. Et dex
terā p̄tensiōe manus, cupitū indicat iter, & sic patentes
cāpos volucri trāsmittēs fuga, ex oculis mirātis euanuit.
Verū hēc vtrū diabolus ad terrendū eū simulauerit, an
(vt solet) eremus mōstruosorū aīaliū ferax, istā q̄q̄ gīg
nat bestiā, incertū habemus. Stupēs itaq̄ Antoni⁹, & de
eo qd viderat secū voluēs, vltērius p̄gredit. Nec mora,
inter saxosā cōuallē haud grandē homūculū videt, ad
uncis naribus, frōte cornib⁹ asperata, cuius extrema pars
corpis in caprarū pedes desinabat. Infractusq̄ & hoc An
toni⁹ spectaculo, scutū fidei & lorica spei, vt bon⁹ prae
liator arripuit, Nihilominus memoratū aīal, palmarū fru
ctus eidē ad viaticum quasi pacis obsides afferebat Quo
cognito, gradū p̄cessit Antoni⁹, & quisnā esset interro
gans, hoc ab eo respōsum accepit. Mortalis ego sum, &
vnus ex accolis eremi, q̄s vario delusa errore gentilitas,
Faunos Satyrosq̄ & incubos vocās, colit. Legatiōe fun
gor gregis mei. Precamur vt p̄ nobis cōmunē deū dep̄
ceris, quē p̄ salute mūdi venisse cognouim⁹, & in vniuer
sam terrā exiit sonus eius Talia eo loquēte, lōgāuus via
tor vbertim faciē lachrymis rigabat, q̄s magnitudo lati
tiā, indices cordis effuderat. Gaudebat qppe de Christi
glia, & de īteritu Satane, Simulq̄ admirās qd ei⁹ posset

intelligere fmonē, & baculo humū pcutiēs aiebat, Væ tibi
bi Alexādria, quæ pro deo portēta veneraris. Væ tibi ci
uitas meretrix, in quam toti⁹ orbis damonia confluxere
Quid nūc dictura es? Bestiæ Christiū loquunt, & tu pro
deo portēta veneraris. Necdū verba cōpleuerat, & qua
si pēnigero volatu, petulcū animal aufugit Hoc ne cuiq̃
ob incredulitatē scrupulū moueat, sub rege Cōstantino
vniuerso mūdo teste defendit. Nā Alexādriā istiusmo/
di homo viuis perductus, magnū populo spectaculum
p̃buit, & postea cadauer exanime ne calore æstatis diffi
paret sale infusum, Antiochiā, vt ab impatore videret, al
latū est. Sed vt ppositū psequar. Antonius cōceptā regio
nem pergebat, ferarū tantū vestigia intuens, & eremila
tam vastitatē. Quid ageret, q̃ verteret gradū nesciebat.
Iam altera effluxerat dies. Restabat vnum, vt deserise a
Christo nō posse cōfideret. Pernox secundas in oratiōe
exegit tenebras, & dubia adhuc luce, procul intuetur lu
pam sitis ardoribus anhelantē, ad radicē mōtis irrepere.
Quāsecutus oculis, & iuxta speluncā cū fera abijisset ac
cedēs, intro cōpit aspicere, nihil curiositate proficiente,
tenebris arcētibus visum. Verū (vt scriptura ait) Perfe
cta dilectio foras mittit timorē, Suspenso gradu & anhe
litu tēperato, callidus explorator ingressus, ac paulatim
progrediens, sapiusq̃ subsistens, sonū aure captabat. Tā
dem per cæcæ noctis horrorē, pcul lumē intuitus, dū au
dius properat, offenso in lapidē pede strepitū concitauit
Post cuius sonitū, beatus Paulus ostiū, qd̃ patebat occlu
dens, sera obfirmanit. Tūc vero Antonius pre foribus

corruens, vsq; ad sextā, & eo āplius horā, aditū precabāt
dicēs, Qui sim, vnde, cur venerim nosti, Scio me nō me
reri conspectū tuū, tñ nisi videro, nō recedā. Qui bestias
recipis, hoīem cur repellis? Quasiui, & in ueni. Pulso,
vt aperiat Qd si nō impetro, hic moriar añ postes tuos,
certe sepelies, vel meū cadauer Talia pstabat memorās,
fixusq; manebat. Ad quē responsum paucis ita reddidit
heros **N**emo sic petit, vt mineat, remo cū lachrymis in
iuriā, vel calūniā facit. Et miraris si non recipiā, cū mori/
turus adueneris. Sic arridēs Paulus patefecit ingressum
Quo apto, dū in mutuos miscēt āplexus, pprijs se salu-
tauerē noībus, grā dño in cōmune referunt. Et post san-
ctū osculū residēs Paulus cū Antonio ita exorsus ē. En
quē tāto labore quasisti, putridis senectute mēbris opit
inculta canicies. En vides hoīem, puhuerē mox futurum
Verē qā charitas oīa sustentat, narra mihi quāso qmō se
habeat humanū genus. An in antigs vrbibus noua tecta
cōsurgāt, q mūdus regat impio, an sup sint aliqui, qui da-
monū errore rapiant. Inter has sermocinationes, suspici-
unt alitē coruū in ramo arboris consedissee, q inde leniter
subuolabat, & in egrū panē ante ora mirantiū deposuit.
Post cui abscessum, Eia inqt Paul⁹, dūs nobis pradiū mi-
sit, vere pius, vere misericors. Sexaginta iā anni sunt, qd
accipio dimidiū semp panis fragmentū, verū ad aduentū
tuū, militibus suis duplicauit annonā. Igitur domino gra-
tiarū actione celebrata, super vitrei marginē fontis vter-
q; cōsedit. Hic vero, quis frangeret panē, oborta coten-
tio, pene diem duxit in vesperū. Paulus more coge-
bat

hospitij, Antonius iure refellebat ætatis, Tandē consili-
um fuit, vt apprehēso ^{reming} eregiōe pane, dū ad se q̄ sc̄p̄ nutrit,
pars cuiq̄ sua remaneret in manibus. Dehinc paululum
aquæ in fonte p̄no ore libauerūt, & immolātes deo sacri-
ficiū laudis, noctē transgere vigilijs. Cūq̄ iā esset ter-
ræ redditus dies, beatus Paulus ad Antoniū sic locutus
est O lim te frater in istis regionib⁹ habitare sciebā, olim
te cōseruū meū mihi p̄miserat deus. Sed quia iā dormiti-
onis tēpus aduenit, & quod semp̄ cupiebā, dissolui & es-
se cū Christo, peracto ^{vit. m. 10} cursu supe est mihi corona iustitiæ,
tū missus es a dño, q̄ humo corpusculū meū tegas, imo
terre terrā reddas. His Antoni⁹ auditis, flens & gemēs
ne se defereret, atq̄ vt comitē talis itineris acciperet, pre-
cabat. Et ille, Nō debes, inq̄t, quærere quæ tua sunt, sed
quæ aliena Expedi tibi sarcina carnis abiecta, agnū sequi
Sed & cæteris ^{vide p. 10} expedi fratribus, vt tuo adhuc instituan-
tur exēplo. Quamobrē quæso perge, nisi molestū est &
palliū, quod tibi Athanasius episcopus dedit, ad inuoluē-
dum corpusculū meū ^{potia hinc} defer. Hoc aut̄ beatus Paulus ro-
gauit, nō qđ magnopere curaret utrū tectū putresceret ca-
dauer, an nudū (quippe q̄ tanto t̄pis spatio, cōtextis pal-
marum folijs vestiebat), sed vt a se recedēti, mœror suæ
mortis leuaret. Stupefactus ergo Antoni⁹, qđ de Atha-
nasio & pallio eius audierat, quasi Christū in Paulo vi-
dens, & in pectore eius deū venerans, vltra rñdere nihil
ausus ē, sed cū silētio lachrymās, osculatis eius oculis ma-
nibusq̄, ad monasteriū, qđ postea a Saracenīs occupatū
est, regrediebat. Neq̄ vero gressus sequebant̄ animum

Sed quis corpus inane ieiunijs, seniles etiā ani frugerat,
tamē animo vincebat aetatem. Tandē fatigatus & anhe-
lus ad habitaculū suū cōfecto itinere puenit. Cui cū duo
discipulī, q̄ ei lōgo iā tēpore ministrare cōsueuerant, oc-
currissent dicētes, Vbi tādiu moratus es pater? Respō-
dit Vā mhi peccatori qui falsi monachi nomē fero Vidi
Helīā Vidi Ioannē in deserto, & vere vidi Paulum in pa-
radiso. Et sic ore compresso, manu verberans pectus, ex-
cellula palliū protulit. Rogātibusq; discipulis. vt plenū
quidnā rei esset exponeret, ait, Tēpus tacēdi, & tēpus lo-
quēdi, Tūc egressus foras, & ne modicū quidē cibi su-
mens, per viā quā venerat regressus est, illū sitiēs, illū vi-
dere desiderans, illū oculis ac mēte cōtēplans. Timebat
em̄ qđ euenit. ne se absente Christo debitū spiritū redde-
ret. Cūq; iam dies alia illuxisset, & triū horarū spatio vi-
am remeauisset, vidit inter āgelorū choros, inter prophe-
tarū & apostolorū populos, niueo candore Paulū fulgen-
tem in sublime conscendere. Et statim in faciē suā pro-
cidens, sabulum capiti superiaciebat, ploransq; & eiulās
aiebat, Cur me Paule dimittis? Cur insalutatus abis? Tā
tarde notus, tā cito recedis? Referebat postea beat⁹ An-
tonius tāta se velocitate, qđ reliquū erat viā cucurrisse,
vt instar auis puolasset. Nec immerito. Nā introgressus
speluncā, vidit genibus cōplicatis, erecta ceruice, exten-
sisq; in altū manibus, corpus exanime. Ac primū & ipse
vivere eū credēs, pariter orabat. Postq; vero nulla (vt so-
lebat) suspiria p̄cātis audīuit, in flebile osculū ruēs iutel-
lexit qđ etiā cadauer sancti, deū (cui oīa viuunt) officioso

gestu ꝑcabať. Igit̃ obuoluto & ^{peranto} plato foras ^{corpe} corpe, hym-
nos quoq; & psalmos de ^{Christiani} Christiana traditione decantās
contristabatur Antonius, quod sarculum quo terrā fo-
deret non haberet, fluctuansq; vario mētis astu, & secū
multa reputans, dicebat, Si ad ^{ad monasterium} monasterium reuertar, tri-
dui iter est, Si hic maneam, nihil vltra proficiam. Moriar
ergo, vt dignum est, iuxta bellatorem tuum ^{Christe} Christe, ru-
ens extremum halitum fundam. Talia eo animo voluen-
te, ecce duo leones ex interioris ^{eremi} eremi parte currentes
volantibus per colla iubis, ferebantur. Quibus aspectis
exhorruit. Rursusq; ad deū referens mentem, quasi co-
lumbas videret, mansit ^{intrepidus} intrepidus. Et illi quidem dire-
cto cursu, ad cadauer beati senis substituerunt, adulātib; /
q; caudis circa eius pedes accubuerē, fremitu ingenti ru-
gientes, prorsus vt intelligeret eos plangere, quomodo
poterāt. Deinde haud procul cœperūt humum pedibus
scalpere, arenamq; certatim egerentes vnus hominis ca-
pacem locum foderunt. Ac statim quasi mercedem pro
opere postulantes, cum motu aurium ceruice reiecta, ad
Antonium perrexerunt, manus eius pedesq; lingentes.
Ac ille animaduertit benedictionem ^{eos a se ꝑcari} eos a se ꝑcari. Nec
mora, in laudationem Christi effusus, quod muta quoq;
animalia deum esse sentirent, ait, Domine sine cuius nu-
tu nec folium arboris defluit, nec vnus passerum ad ter-
ram cadit, da illis sicut tuis scis. Et manu annuens eis, vtab-
irent imperauit. Cūq; illi recessissent, sancti corporis one-
re, seniles curruauit humeros. Et deposito eo in fossam
desuper humum congregans, tumulum ex more cōpo-

fuit Postq̄ autem alia dies illuxit, ne quid pius ^{et possidet} hæres ex
intestati bonis, nō possideret, tunicam eius sibi vendica/
uit, quam in sportarum modum de palmæ folijs ipse sibi
contextuerat. Ac sic ad monasterium reuerſus, discipulis
cuncta ex ordine replicauit, diebusq̄ solēnibus Paschæ
& Pēthecostes, semper Pauli tunica vestitus est. Libet
in fine opusculi eos interrogare, qui sua patrimonialia igno-
rant, qui domos marmoribus vestiunt, qui vno filo vil-
larum, insunt prædia, huic seni nudo quid vnq̄ defuit?
Vos gemma bibitis, ille naturæ concavis manibus satif-
fecit. Vos in tunicis aurum textitis, ille ne vilissimū qui-
dem indumentum habuit mancipij vestri. Sed econtra-
rio, illi quidem pauperculo paradisus patet, vos auratos
gehenna suscipiet. Ille vestem Christi nudus licet, tamē
seruauit, vos vestiti sericis, indumentum Christi perdis-
distis. Paulus vilissimo puluere coopertus iacet resurre-
cturus in gloriam, vos operosa saxi sepulchra premunt
cum vestris opibus arduos. Parcite quæso vobis, parci-
te saltem diuitijs, quas amatis. Cur & mortuos vestros
auratis obuoluitis vestibus? Cur ambitio inter luctus la-
chrymasq̄ non cessat? An cadauera diuitum, nisi in feri-
co putrescere nesciunt? Obsecro quicumq̄ hæc legis, vt
Hieronymi peccatoris memineris, cui si dñs optionem
daret, multo magis eligeret tunicam Pauli cum meritis
eius, q̄ regum purpuram cum pœnis suis.

SCHOLIA.

B ij

Mathas vero & Ma.) Tres celebrantur Aatonij discipuli, Sarmata, Amathas & Macarius Quorum Sarmata, a Saracenis incurfantibus fuit interemptus, Quid non mortalia pectora cogis &c., (Carmin est ex Aenei de Maronis. Instabat crudelitas.) Nam religionis prae-textu, sauebant in Christianos, & impij vocabantur, apud quos solos erat pietas, Furtiuæ monetæ.) Ad eundem vsum paratum fuisse putarim, quod hodie Cumis ostenditur antrum Sibyllæ, Olim signatæ visebatur.) Nonnulli codices pro visebant scriptum habebant eudebantur. Igitur adamat. Festiuiter dixit adamat. cum sentiat cum loco delectatum. Cibum & vestimentum.) Nā fructū habet iucundissimum, quem palmulas, alij dactylos vocant. Et arbor ē hirsuta frondibus Quinq; carycis.) Ficos siccos carycas vocant, Etiam si postea Græci carycas vocare ceperunt, ex cōtulis carnibus confectum. Hippocentaurum,) Superne homines sunt, inferne equi, vnde nomen inditum ἵππος equus & νῆς navis stimulare. Plinius testatur huiusmodi monstrum Romam aliquoties allatum, spectaculi gratia, Nonnulli codices habebant onocentaurū nonnulli cetaurū, Frangēs porci.) Id ē fragore quodā, p̄mens Inter horrētia ora.) Hic locus habebatur diuersus in exemplaribus. Nec vlla lectio mihi faciebat satis. Offenso in lapidem pede.) Sic enim legendum arbitror, cum hic locus varie deprauatus haberetur. Talia perstabat.) Vt liber ter diuus Hieronymus inserit versus Vergilianos, Ex intestati bonis.) Iocatur, quod Paul⁹ utpote pauper cuius, intestatus decesserit, hoc est, non con dito testamento. Qui sua patrimonium,) Pauperis est numerare pecus, vt inquit Ouidius. Et exilis domus est vbi non & multa supersunt, & f̄llunt dominos, & profunt furibus. Qui vno filo) De margarito gemma sentit, quod vnico filo insuitur vesti, & tam pretium est multorum prædiorum.

ARGVMENTVM EPISTOLAE SEQUENTIS.

Depinxit solitariū, depinxit celebrē, depingit hic captiuum & agitatum Lusit & in hoc argumento ingenij exercitandi gratia Caterum varietatem lectionis, apparet non casu, sed studio alicuius accidisse.

DE VITA MALCHI CAPTIVI NONACHI

^{in his} ^{nales} ^{quod dicitur} ^{in mari}
Qui in nauali praelio dimicaturi sunt, ante in por-
tu & in tranquillo mari flectunt gubernacu-
la, remos trahunt, ferreas manus & vncos p-
parant, dispositumque per tabulata militum, pendere
gradu, & labere vestigio stare firmiter consueverunt, ut quod
in simulacro pugnae didicerint, in vero certamine non per-
horrescant. Ita & ego quod diu tacui (sile, e quippe me fecit,
cui me sermo supplicium est) prius exerceri cupio in par-
uo ope, & veluti quandam rubiginem linguae abtergere,
ut venire possim ad latiorē historiam. Scribere enim dispo-
si (si tamē vitam dominus dederit, & si vituperatores mei saltē fu-
gentē me, & inclusum persequi desierint) ab adventu salua-
toris usque ad nostram aetatem, id ē, ab apostolis, usque ad nostri
temporis faciem, quomodo & per quos Christiana ecclesia nata sit, & adulta
persecutionibus creverit, martyris coronata sit, Et postquam ad
Christianos principes venit potentia quod & divitiis maior,
sed virtutibus minor facta sit. Verē haec alias. Nunc quod imi-
net explicemus. Maronias triginta ferme milibus ab An-
tiochia urbe Syriae, haud gradibus ad orientem distat viculus. Hic
post multos, vel divites, vel patronos, dum ego adolescens
morarer in Syria, ad papam Euagrii necessarii mei posses-
sionem devolutus est, quae idcirco nunc nominaui, ut ostē-
derē, unde nossem, quod scripturus sum. Erat igitur il-
lic quidam senex nomine Malchus (quae nos latine regem di-
cere possumus) Syrus natione & lingua, & reuera
χρυσός. Anus quoque in eius contubernio valde decrepita,
& iam morti proxima videbatur, tam studiose ambo religi-
osi, & sic ecclesiae limine teretes, ut Zachariam & Heliza

beth de euāgelio crederes, nisi qđ Ioannes in medio nō
erat De his cū curioso ab accolis quærerē, q̄ nā esset eorū
copula, matrimonij, sanguis, an spūs, omēs voce cōsona
sanctos & deo placitos, & mira (nescio quā) responde/
bāt. Qua cupiditate illectus, adortus sum hoīem, & cu-
riolius sciscitās rerū fidē, hāc ab eo accepi. Ego, inqt, mi-
nate Maroniaci agelli colonus, sed solus parentibus fui
Qui cū me quasi stirpē gñis fui & hāredē familiæ suæ
ad nuptias cogerent, monachū potius me velle esse rñdi
Quātis pater minis, quātis mater blāditijs psecuti sint,
vt pudicitia pderē, hāc res sola inditio est, qđ & domū
& parētes fugi. Et ga ad orientē ire nō poterā, ppter vi-
cinā Persidē, & Romanorū militū costodiā, ad occiden-
tem verti pedēs, pauxillulū (nescio qđ) portās viatici, qđ
me ab inopia tm defensaret Quid multa? Perueni tandē
ad eremū Calchidos, quā iter Immā & Essam magis ad
austrum sita est. Ibi reptis monachis, eorū me magisterio
tradidi, manuū labore victū quærītās, lasciuiāq; carnis re-
frenans ieiunijs. Post multos annos incidit mihi deside-
rium, vt ad patriam pergerē. Et dū adhuc viueret mater
(iam em̄ patrē mortuū audierā), solarer viduitatē eius,
& exinde venūdata possessiuncula, partē erogarem pau-
peribus, partē monasterio cōstituerē (quid erubescō cō-
fiteri infidelitatē meā?), partē in sumptuū meorū solatia
reseruarē. Clamare coepit abbas me⁹ diaboli esse tētatio-
nem, & sub honestæ rei occasiōe, latere antiq; hostis insi-
dias. Hoc esse reuerti canem ad vomitū suū. Sic multos
monachorū esse deceptos, nusquam diabolū apta fron-

te se prodere. Proponebat mihi exēpla de scripturis plu-
rima, inter quæ illud, qđ initio Adam qđ & Euā spē di-
uinitatis supplantauerit. Et cū psuadere nō posset, pro-
uolutus genibus obsecrabat, ne se desererē, ne me pde-
rem, nec aratrum tenēs, post tergū respicerem. Væ mi-
fero mihi, vici monitorē pessima victoriā, putās illū non
meā salutē, sed suū solatiū quærere. Prosecutus ergo me
de monasterio, quasi funus efferret, & ad extremū vale
dicēs, Video (ait) te fili Satanae cauterio notatū, nō quæ-
ro causas, excusationes non recipio. Ouis quæ de ouili-
bus egredit, lupi statim moribus patet. De Beria ad Ef-
sam pgentibus, vicina est publico itineri solitudo, p quā
Saraceni incertis sedibus huc atq; illuc semper vagant.
Quæ suspitio frequentia in illis locis viatorū cōgregat,
vt imminēs piculum auxilio mutuo declinet. Erāt in co-
mitatu meo viri, sciminæ, senes, iuuenes, puuli, numero
circiter septuaginta. Et ecce subito equorū camelorūq;
fessores Ismaelitæ irruūt, crinitis vittarūq; capitibus, ac
feminudo corpe, pallia & latas caligas trahētes, pēdebāt
ex humero pharetræ, laxos arcus vibrātes, hastilia lōga
portabāt. Non em̄ ad pugnandū, sed ad prædā venerant.
Rapimur, disp̄gimur, in diuersa trahimur. Ego em̄ lōgo
post liminio hæreditari⁹ possessor, & sero mei cōsiliū pœ-
nitēs, cū altera muliercula in vnus heri s̄uitutē sortitus
venio. Ducimur, imo portamur sublimes in camel, & p
vastā eremū sp̄ ruinā timētes, pēdemus poti⁹ q̄ sedemus
Carnes semicrudæ cibis, & lac camelorū pot⁹ erat. Tādē
grandi amne trāsmissō, puenim⁹ ad interiorē solitudinē,

vbi dominā librosq; ex more gētis adorare iussi, ceruices
flectim⁹. Hic q̄si clausus carcere, mutato habitu, id ē nu-
dus ābulare disco. Nā aeris q̄q; intēperies, nihil aliud p̄ter
pudēda velari patiebat. Tradunt mihi pascendā oues, &
in malorū cōperatiōe hoc fruor solatio, qđ dñs meos,
& cōseruos rarius video. Videbar mihi aliqd habere sc̄ti
Iacob. Recordabar Mosi, qui & ipsi in eremo quondam
fuere pastores. Vescabar recēti caseo & lacte. Orabā iu-
giter, canebā psalmos, q̄s in monasterio didicerā. Dele-
ctabat me captiuitas mea. Agebā dei iudicio grās, qđ mo-
nachū quē in patria fuerā pditurus, in eremo inueneram.
O nihil vnq; tutū apud diabolum. O multiplices & ineffa-
biles eius insidiā. Sic q̄q; latentē me inuenit inuidia. Do-
minus vidēs gregē suū crescere nihilq; in mē dephēdēs
fraudulētia (sciebā em̄ Apostolū prācepisse Dñis sic q̄si
deo fideliter seruiendū), & volēs me remunerare. quo fi-
dum sibi magis faceret, tradidit mihi illā cōseruā meam,
aliquādo captiuā. Et cū ego refutarē, dicerēq; me Chri-
stianū, nec licere mihi vxorē viuētis mariti accipe (siqdē
captus nobiscum vir eius, ab alio dño fuerat abductus),
rursus ferus ille & iplacabilis in furorē versus, euagina-
to me coepit petere gladio. Et nisi cōfestim brachia ten-
dēs mulierē prāoccupassem, ilico fudisset sanguinē. Iam
igitur venerat tenebrosior solito, & mihi nimīū matura
nox. Duce in speluncā semirutā, nouā coniugē, & p̄nu-
bante nobis mcestitia vterq; detestamur alterq; nec fate-
mur. Tūc vere sensi captiuitatē meam, p̄stratusq; humi,
monachū coepi plāgere, quē p̄debā, dicēs. Huccine miser

seruatus sum: Ad hoc me mea scelera pduxerūt, vt inca-
nescēte iā capite, vir go maritus fierē: Quid pdest paren-
tes, patriā, rē familiarē contēplisse pro dño, si hoc facio,
qd' ne facerē, illa contēpli, nisi qd' forte ppterea hæc su-
stineo, qā patriā desiderauī: Quid agimus animā: pimus
an vincimus: Expectamus manū dñi, an proprio mucro-
ne cōfodimur: Verte in te gladiū, tua magis mors timē-
da est, q̃ corpis. Habet & seruata pudicitia suū martyriū,
iaceat insepultus Chri testis in eremo, ip̃e mihi ero psecu-
tor & martyr. Sic fatus eduxi in tenebris q̃q̃ micantem
gladiū & acumine cōtra me verso vale(nquam) infœlix
mulier, habero me martyre potius, q̃ maritū, Tūc illa pe-
dibus meis puoluta, Precor te(inquit) per Iesum Chri-
stū, & p huius horæ necessitatē adiuro, ne effundas san-
guinē tuū in crimē meū Vel si mori placet, in me primū
verte mucronē, Sic nobis potius cōiugauimur. Etiā si vir
meus ad me redierit, seruare castitatē, quā me captiuitas
docuit, vel interirē potius quā pderem. Cur moreris, ne
mihi iūgaris: Ego morerer, si mihi iungi velles. Habero
me coniugē pudicitia, & magis animā copulā amato, q̃
corporis. Sperent dñi maritū, Christus nouerit fratrem.
Facile suadebimus nuptias, cum nos viderint sic amare.
Fateor, inqt, obstupui, & admirat° virtutē fœminæ, cō-
iugē plus amauī. Nūq̃ tñ illius nudū corpus intuitus sū,
nūq̃ eius carnē attigi, timēs in pace pdere, qd' in plio ser-
uauerā. Transeūt in tali matrimonio dies plurimi, amabi-
liores nos dñis fecerāt nuptiæ. Nulla fugæ suspitio, iter
dum & mense toto aderā fidus gregis pastor per solitu-

dinē. Post grande intervallū dū solus in eremo sedeo, & prater cōlū terrāq; nihil video, cœpi mecū tacit⁹ volue-
re, & inter multa, cōubernia quoq; monachorū recorda-
ri, maximeq; vultū patris mei, qui me erudierat, tenuer-
at, p̄dideratq;. Sicq; cogitās, aspicio formicarū gregē an-
gusto calle feruere, ferre onera maiora, q̄ corpora. Aliā
herbarū quædā semina forcipe oris trahebāt, aliā egere-
bant humū de foueis, & aquarū meatus aggeribus ex-
cludebant. Illæ v̄turæ hyemīs memores, ne madefacta
hum⁹ in herbā horrea verteret, illata semina præcidebāt.
Hæ luctu celebri, corpa defuncta deportabant. Quodq;
magis mirū est in tāto agnīne, egrediēs nō obstabat in-
tranti, quin perius si quā vidissent sub fasce & onere con-
cidisse, suppositis humeris adiuvabāt. Quid multa? Pul-
chrū mihi spectaculū dies illa tribuit. Vnde recordatus
Solomonis, ad formicarū solertiā nō mittētis, & pigras
mentes tali exēplo suscitātis, cœpi tedere captiuitatis, &
monasterij cellulas quærere, ac formicarū illarū similitu-
dinem desiderare, vbi laboratur in mediū, cunq; nihil cu-
iusq; proprium sit, omnium omnia sunt. Regresso ad cu-
bile occurrit mulier, tristitiam animi dissimulare non po-
tuit. Rogat cur ita exanimatus sim. Audiat causas, horta-
tur fugam. Peto silentij fidem, nō aspernatur, & iugi su-
surro inter spem & metum mediū fluctuamur. Erant mi-
hi in grege duo hirci miræ magnitudinis. Quibus occi-
sis, vtres facio, eorumq; carnes viatico præparo. Et pri-
mo vesperi, putantibus nos dominis secreto cubitare, in-
tradimus iter, vtres & partes carrum portantes. Cunq;

peruenissemus ad fluuiū (nam decē milibus aberat) infla-
tis cōscensiscq; vtribus, aquis nos credimus, paulatim pe-
dibus subremigātes, vt deorsum nos flumine deferēte,
& multo lōgius q̄ consēderamus, in alterā nos exponē-
te ripam, vestigiū sequētes pderent. Sed inter hāc made-
factæ carnes, & ex parte lapsæ, vix tridui cibū pollicebā-
tur. Bibimus vsq; ad satietatē, futurā nos siti preparātes.
Currimus, post tergū semp aspiciamus, & magis nocti-
bus puehimus, q̄ diebus, vel ppter insidias lato vaganti-
um Saracenorū, vel propter ardorē solis nīmiū. Pauesco
miser etiā referens & si tota m̄te securus, toto tñ corpe
perhorresco. Post diē vero tertiū, dubio p̄spectu p̄cul
aspiciamus duos camelis insidētes venire cōcitos. Statim
q̄ mens mali præsaga, putare cœpit dominum, meditari
mortē, solē cernere nigrescentē. Dumq; timētes, & ve-
stigijs nos proditos per arenas intelligimus, offertur ad
dexterā specus, longe sub terram penetrās. Igitur timen-
tes venenata animalia (nam solent vipēræ, reguli, & scor-
piones, cæteraq; huiusmodi, feruorem solis declinantia,
vmbra petere), intrauimus quidem spelūcam, sed sta-
tim in ipso introitu sinistra nos foueā credimus, neq; q̄
vltra progredientes, ne dum mortem fugimus, incurra-
mus in mortem. Illudq; nobiscum reputantes, si iuuat do-
minus miseros, habemus salutē. Si despicit peccatores,
habemus sepulchrum. Quid putas fuisse nobis animi?
quid terroris, cū ante specum haud procul starēt dñs &
conseruus, & vestigio indicē iam ad latebras peruenis-
sent? O multo grauior expectata, q̄ illata mors. Rursus

cū timore & labore lingua balbutit, & quasi clamāte domino, mutire nō audio. Mittit seruū, vt nos de specu trahat, ipse camelos tenet, & euaginato gladio, nostrū expectat aduentū. Interea tribus fere vel quatuor cubitis in regresso famulo, nobis ex occulto tergū eius vidētibus (nā oculoꝝ istiusmodi natura ē, vt post solē vmbra intrā tibꝰ, cæca sint oīa) vox p antrū sonat, Exite furciferi, exite morituri. Quid statis? qd moramini? Exite dñs vocat, patiēter expectat. Adhuc loquebā, & ecce per tenebras aspiciṃ leonā inuasisse hoīem, & gutture suffocatum, cruentum intro trahere. Iesu bone, quid tūc terroris nobis, quid gaudiij fuit? Spectabamus domino nesciēte, hostem nostrum perire. Qui cum videret illum moras facere, suspicatus est duos vni resistere. Sed iram differre non valens, sicut tenebat gladium ad spelūcam venit, & furore rabido serui increpans vecordiam, prius a fera est tētus q̄ ad nostras latebras perueniret. Qui sunt qui hoc crederent, vt antē os nostrum, bestia pro nobis dimicaret? Sublato autem illo metu, similis āte oculos nostros versabatur interitus, nisi quod tutius erat rabiem leonis, q̄ iram hominis sustinere. Pauemus intrinsecus, & ne mouere quidem nos ausi, præstolabamur euentum rei, inter tanta pericula, pudicitia tātum conscientia pro muro septi. Leonā insidias cauens, & visam esse se sentiēs, apprehensos mordicus catulos effert, nobisq; cedit hospitium. Neq; tamen satis creduli, statim erumpimus, sed expectantes diu, & egredi cogitantes, illius nobis figurabamus occursum. Sublato ergo horrore, & alia trāf

acta die egredimur ad vesperam, vidimusq; camelos (q̄s ob nimiam velocitatem dromedarios vocant) prateritos cibos in ore voluere, & in aluum missos iterum retrahere. Quibus ascensis, & noua sitarcia, id est, annona refocillati, decima tandem die ad Romana per desertum castra venimus. Oblatq; tribuno, rem ordine pandimus, inde transmissi ad Sabinum Mesopotamiae ducem, camelorum precium accepimus. Et quia iam abbas ille meus dormierat in domino, ad hanc delatus loca me monachis reddo, hanc trado virginibus, diligens eam vt sororem, non tamen ei me credens vt foribri. Hanc mihi senex Malchus adolescētulo retulit. Hanc ego vobis narraui senex, & castis historiam castitatis expono. Virgines castitatē custodire exhortor. Vos narrate posteris, vt sciant inter gladios, & inter deſerta & bestias, pudicitiam nunquam esse captiuam, & hominem Christo deditum posse mori, non posse superari.

SCHOLIA.

Qui nauali.) Hanc Græci vocant *ναυμαχίαν*, Subsignificat autem hoc argumentum non esse serium, sed exercitandi stili causa sumptum. Ferreas manus.) Harpagones vocant, quibus iniectis atq; ahunt nauim, cōmissuri. Cui meus sermo sup.) Rufinum ni fallor significat a quo omnia illius carpebantur. Fugientem me.) Mutarat enim locum, cedens aduersario sicut alibi testatus est, Ab aduentu.) Opus quod hic pollicetur de claris scriptoribus, reperies suo tomo. Et postquam ad Christianos principes.) Quid diceret Hieronyme, si nunc videres ecclesiam, tot regnis, tot opibus, tot bellis, tot foederibus, pene obrutam. Maronias.) Quidam habebant Maronianus, sed deprauare, Apud Ptolemaum legimus Maſo

nam, & conuenit locus. Papæ Euagrii) Hunc ostendit & alias si
 bi subsidio fuisse Malchus.) Hebræis sonat regem. Inde li
 bri Malachim dicuntur Thebastonis indigena.) Hic locus nō vno
 modo deprauatus fuit. E vestigijs puto legendum esse ad hunc modū
 Syrus & natione & lingua & reuera αὐτόχθων. Porro indigena eius
 loci, ascripserat aliquis, volens exponere, quid esset αὐτόχθων.

Chalcidos.) Chalcis est ad septentrionem Syriæ. Essa seu Issa lit
 toralis est. Imma interior ad orientem. Tenebrosior solito.) In om
 nibus exemplaribus pro solito habebatur solitudo. Et pronubante
 nobis.) Pronubæ est dictare verba nuptialia, bene ominata. At qui
 hic malis omnibus inibatur matrimonium, vt vterq; alterum detesta
 retur. pronubari dixit. pro pronubæ officio fungi. Ob mœsticiam)
 Quidam habebant iusticiam, alij tristiciam, mihi mœsticiam magis
 probatur. Rursus cum timore.) Locus hic plane deprauatus est, nec
 vno modo. Vide num sic legendum sit, Rursus timore labor, lingua
 balbutit, & quasi clamante domino, mutire non audeo. Vt sensus sit,
 Machum inter narrandum pati denuo, quod olim in ipsa re fuisset pas
 sus. Aut sic, timore labor, lingua balbutit, & clamante domino, muti
 re non audeo. Vt intelligas eum euocanti domino præmetu non au
 sum fuisse respondere. Dromedarius.) Dromos enim græce eur
 sus est. Præteritos cibos.) Ruminantem camelus, Sed vide num
 præstet legere præteritos. Sitarcia.) σίτος cib⁹, & ἀγρὸς sufficere.

DE HONORANDIS PAREN TIBVS.

Darentum meritis subiugans filios om
 nipotens deus, seruiendi legem in offi
 cijs posteris dedit, vt hoc diuino cogan
 tur facere imperio, quod debuit pietas
 suadere, dicente in libro Exodi, in quo ita scriptum est
 Honora patrem tuum & matrem tuam, sicut præcepit ti
 bi dominus, vt bene sit tibi, & sis longæ vitæ super ter
 ram, quam dominus deus tuus dabit tibi. Audite filij sa

Iutiferā iussione, & præcepta legis, affectu debiti amoris implete. Seruite patribus futuri patres, & matres vestras tenera diligite pietate, vt & vestra cōiuges mereant matrum nomine nuncupari. Nemo patrem asperis verbis ledat, non fiat amara dulcedo. Hoc sit inter parentes & filios, quod iubente domino natura continuit. Affectum sonet quicquid linguæ dixerint liberorum. Inter charas coniunctasq; personas, pietatis iura seruentur. Hoc filiorum ora loquantur, quod parentes delectat audire. Præbeatur patribus amor mixta formido, qui primi nobis sunt causa nascēdi. Exhibete patribus filij quod vos potestas paterni nominis cogit, quæ adeo est eorum meritis attributa, vt ipsa de vobis exigat quod natura iubere non potuit. Matribus quoq; debitam impendite reuerentiam, quæ vobis vteri labore seruientes, pondus vestri corporis tolerant, atq; ignotam portantes infantiam, famulatum quēdam exhibent nascituris. Illo tempore nō sibi tantum mater esurit, nec acceptos sola digerit cibos. Materno victu alitur & ille qui latet, eiusque membra alterius comestione pascuntur, vt homo futurus, alienis morsibus saturetur. Quid ipsa memorē nutrimenta, & teneræ infantiaē dulces iniurias, quas nutritoris affectus de suis paruulis sumit? Quid cibos matre cōfectos, qui foemineis manantes ex membris, lacteum solvuntur in succum, & fauces inualidas liquido sapore perfundunt? Cogente natura sumunt infantes de matre quod bibant, & dente non nato, hoc sibi currentibus labris eliciunt, quod non sit necesse mordere. Seruiunt materna

posteris pectora, seruiūt ipsi incunabulis, manus & ter-
ga membris deuota lactentium gratos artus accipiunt.
Optat mater paruulum crescere, optat cito videre maio-
rem, eumq; numeris iuuenum miscere festinat, nunquā
sibi forsitan seruitur. His tot tantisq; precedentibus fa-
ctis, parentibus, matri tota debet alacritate serui. Red-
datur naturæ debitū, reddatur & posteris quod debetur
Exolue fili quod debes, & officia debita qualicunq; ex-
hibe famulatu, quia parentibus nemo potest reddere qd
debetur. Humilitas talibus oblata personis, viuendi tem-
pus extendit, & morte dilata, multum nostram proro-
gat vitam, vicemq; facientibus reddens, officia nostra do-
mino iubente commendat, qui intantum nomen paren-
tum diligit, vt seipsum patrem iusserit dici. Irreuerens au-
tem filius, quid de domino ipse mereatur, Solomonis di-
cta testantur. Contumelijs afficiens patrem, & contem-
nens senectam matris, confundetur, & in opprobrijs erit
Filius derelinquens custodire disciplinam patris, medi-
tabitur sermones malitiæ Maledicenti patrem & matrē,
extinguetur lumen, & pupillæ oculorum eius videbūt
tenebras. Audi fili patrem qui te genuit, nec contempse-
ris quia genuit mater tua. Pareat patri lingua quam ge-
nuit, & matrem suam nemo crudeli verbo percutiat. Sic
te rapiat fili iuuenilis ætatis auctoritas, vt noueris vnde
sis natus. Memento scripturæ sententiæ, vbi spiritus san-
cto loquente dictum est, Quia qui maledixerit patri aut
matri, morte moriatur. Memento ergo parentum esse
quod talis es, quorum manibus cremēta sumpisti. Fau-

ces tuæ necdum lacteum perdiderunt saporem, quem tibi pia mater infundens, linguam istam pauit potu corporis. Impende debitum patri matriq; seruitium, qui nunq; tuos vagitus horrentes, totum in te lambebant osculis corpus. Sit tibi grata salus ipsorum, quib; charior est tua vita q; propria. Redde amoris uicem colendæ pietatis. Facta parvum tuis cunabulis commoda, officijs proprijs exolve. Parentes enim adeo debent haberi dulciores, quia per alios reparari non possunt, & cum eos lex naturæ subtraherit, nec patrem tibi alterum poteris inuenire, nec matrem. Mutato coniugio nec victricus pater est, nec nouerca potest nomē matris implere. Nullus igitur filiorum auctorem lucis suæ cædat iniurijs. Nemo parentibus optet aduersa, qui liberos suæ salutis anteponit. Intolerabile nefas est, ex illo ore proteruum audire sermonē, aut illis pulsari manibus, quas amor diligit. Oculorum vestrorū timete sententiam, quam dominus promisit ingratis. Meretur enim cæcitas suæ subire supplicium, qui parentum vultus vel toruo visu despexerit, & elatis oculis læserit pietatem. Si quicq; sapitis filij, eo animo videte venerabiles facies, quo vos ipsæ conspiciunt, & eorum labris dulcibus osculis inhærete, quia eorum oscula adhuc habetis in membris. Senibus seruire perfacile est, quos nemo potat, nemo nutrit succo corporis sui. Foueatur itaq; parvum senectus, & factis eorum vicissitudo reddatur. Habet enim quandam senectus infantiam. Videant liberi vestri quid faciant, vobis vicem similem reddituri. Imitamini filium Macabæum, qui matri

D

mortem suadenti seruiuit, & durum imperium gratanter aggressus est, ne offenderet genitricem. Maluit fratrum sociari funeribus, q̄ voluntati matris obistere. Ita enim matris suadentis voluntas perfecta est, vt deo filium faceret martyrem, & fratrum coronis cōparticipem. Deniq; obsequium suum melius morte probans, suasio nem sermonis matris impleuit, & lucem istam moriendo contemnens, consors martyrum factus est, vt illa germanitas æterno collegio firmaretur. Ecce quid prestitit animus matri subiectus. Deuotus filius obediendo promotus est, qui nolens matrem aliquo modo lædere pietatem, perpetuam vitam passione suscepit, qui dominū confitendo, meretur cum fratribus a dominō coram angelis coronari.

ARGVMENTVM EPISTOLAE SEQUENTIS.

Excella maritus quidam vxorem innoxiam detulerat adulteri, conijcitur in carcerem vna cum iuvene, quem accusarat maritus, admoventur tormenta. Iuuenis impatiens, confessus est, quod non admiserat. Mulier constanter negauit. Vterq; damnatus ducitur ad supplicium, ille occiditur. Hæc sapius icta vixit, demum admoto iugulo mucrone, visa est mori. Sublatum cadauer reuixit. Hinc cum ad supplicium requireretur Euagrius ab imperatore libertatem suis precibus impetrauit. Lūsit in hac epistola diuus Hieronymus artificio scribendæ historię, & stilum iam scribendi defuetudine torpescens, hac exercitaculo renouauit,

AD INNOCENTIVM DE MVLIERE SEPTIES ICTA.

EPE A ME INNOCEN

ti charissime postulasti, vt de ei⁹
rei miraculo, quæ nostra ætate ac
ciderat, non tacerem Cumq; ego
id venerande & vere, vt nūc ex
perior, negarē, meq; assequi pos
se diffiderē, siue quia omnis ser
mo humanis inferior esset laude cœlesti, siue quia ociū,
quali quædā ingenij rubigo, paruulā licet facultatē, pri
stini siccaisset eloquiū, tunc cōtrario asserebas, in dei rebus
nō possibilitatē inspicere debere, sed animū, neq; posse eum
verba deficere, qui credidisset in verbo. Quid igit facia?
Quod implere nō possū, negare nō aude. Sup onerari
am nauē rudis vector imponor Et homo qui necdū scal
mū in lacu rexi, Euxini maris credor fragoribus. Nunc
mihī euanescentibus terris, cœlum vndiq; & vndiq; pon
tus, nunc vnda tenebris inhorrescēs, & cæca nocte nim
borum, spumei fluctus canescūt. Hortaris vt tumida ma
lo vela suspendam, rudentes explicem, clauum regam.
Pareo iam iubenti, & quia charitas omnia potest, spiritu
sancto cursum prosequente confidam, habiturus in vtra
q; parte solatium. Si me ad optatos portus æltus appu
lerit, gubernator putabor. Si inter asperos oratiōis anfra
ctus, impolitus sermo substiterit, facultatem forsitan re
quires, voluntatem certe flagitare non poteris. Igitur
Vercellæ Ligurum ciuitas haud procul a radicibus alpi
um sita, olim potens, nunc raro est habitatore semiruta.

Hanc cū ex more consularis inuīferet, oblatam sibi quam mulierculā vna cū adultero (nā hoc crimen maritus impeggerat) pœnali carceris horrore circūdedit. Neq; multo post, cū liuidas carnes vngulā cruenta pulsaret, & sulcatis lateribus dolor quæreretur veritatē, infœlicissimus iuuenis volens cōpendio mortis longos cruciatus vitare, dum in suū mentiī sanguinē, accusauit alienū, solusq; oīm miser, merito iussus est percuti, qui non reliquit in noxiā, vnde posset negare. At vero mulier sexu fortior suo, cū eculeus corpus extēderet, & sordidas, foetore carceris, manus post tergū vincula cohiberent, oculis quos tantū orator alligare nō poterat, suspexit ad cœlū, & volutis per ora lacrymis, Tu, inquit, testis es dñe Iesu, cui occultū nihil est, qui es scrutator renis & cordis, nō ideo me negare velle, ne peam, sed ideo mentiri nolle ne peccem. At tu miser homo, si interire festinas, cur duos interimis innocētes? Equidē & ipsa cupio mori, cupio inuisum hoc corpus exuere, sed nō quasi adultera. Præsto iugulū, micantem intrepida excipio mucronem, innocentiam tamē mecū feram. Nō moritur, quisquis victurus occidit. Igitur consularis pastis cruore luminibus, vt ferra, quæ gustatū semel sanguinem semper sitit, duplicari tormēta iubet, & sequum dentibus frendēs, similē carnifici minitatus est pœnam, nisi cōfiteretur sexus infirmior, quod nō poterat robur virile reticere. Succurre domine Iesu, ad vnum hominem tuum, complura sunt inuenta supplicia. Crines ligantur ad stipitem, & toto corpore ad eculeum fortius alligato, vicinūs pedibus ignis ap/

ponit, vtrūq; lat^o carnifex fodit, nec papillis dant^r induitæ
immota mulier manet, & a dolore corporis spiritu sepato,
dū cōsciētię bono fruīt, vetuit circa se sēuire tormēta, Iu
dex crudelis, quasi supatus attollit, Illa deū deprecatur, sol
uuntur mēbra cōpagibus. Illa oculos ad cōlū tēdit, qua
si de cōmuni scelere alius confitef. Illa pro cōfiteute ne
gat. & piclitans ipsa, aliū vendicat periclitantē. Vna inte
rim vox est, Cade, vre. lacera, nō feci, Si dictis tollit fi
des, veniet dies, quæ hoc crimen diligenter discutiat, ha
beo iudicē meū Iam lassus tortor|suspirabat ingemit, nec
erat nouo vulneri locus. Iā victa sēuitia, corpus quod la
niarat horrebat. Extēplo ira excitus cōsularis, Quid mi
ramini, ingt, circumstantes, si torqueri mulier mauult, q̃
pire? A dulteriū certē sine duobus cōmitti nō potuit, &
esse credibilius reor, noxiā ream negare de scelere, q̃ in
nocentē iuuenē cōfiteri. Pari igif prolata in vtrūq; sentē
tia, damnatos carnifex trahit, totus ad spectaculum po
pulus effunditur, vt prorsus quasi migrare ciuitas puta
retur, stipatis prouens portis turba densatur, Et quidē
miserrimi iuuenis ad primū statim ictum amputatur gla
dio caput, trūcumq; in suo sanguine volutatur cadauer,
Postq; vero ad scēminam vētum est, & flexis in terram
poplitibus, super tremētem ceruicem micans eleuatus
est gladius, & exertam carnifex dexteram totis viribus
concitauit, ad primū corporis tactum stetit mucro leta
lis, & leuiter perstringens cutem, rasuræ modicæ sangui
nem aspersit, imbellem manum percussor expauit, & vi
ctam dexteram gladio marcescēte miratus, in secundos

ipet^o torquet. Languid^o rursus iⁿ foeminā mucro delabit^r
& quasi ferrū eā timeret attingere, circa ceruicē torpet
innoxia. Itaq; furēs & anhelās licitor, paludamēto in cer
uicē retorto, dū totas expedit vires, fibulā q̄ chlamydis
mordebat oras, in humū excussit ignarusq; rei, ensem li
brabat in vulnus. En tibi ait mulier ex humero aurū ruit,
collige multo quasitū labore, ne peat. Proh rogo quē
est ista securitas? Impendentē nō timet mortē, lata^r per
cussa, carnifex pallet, oculi gladiū non vidētes, fibulam
vident. Et ne parū esset, quod non formidabat interitū,
præstat beneficiū sauiēti. Iam igitur & tertium ictum
sacramentum frustra uera trinitatis. Iam spiculator ex
territus & nō credens ferro, mucronem aptabat in iu
gulum, vt qui secare nō poterat, saltem pressiente manu
corpori conderetur. O omnibus res inaudita saculis.
Ad capulum gladius reflectitur, & velut dominum su
um victus aspiciēs, cōfessus est se ferire non posse. Huc
huc mihi trium exempla puerorū, qui inter frigidus
flammarum globos hymnos edidere pro fletibus, circa
quorum saraballa sanctamq; cæsariem, innoxium ludit in
incendium. Huc beati Danielis reuocetur historia, iuxta
quem adulantibus caudis, prædam suam leonum ora ti
muerunt. Nūc Susanna nobilis fide, omnium subeat mē
tibus. quæ iniūquo damnata iudicio, spiritu sancto puerū
replente, saluata est. Ecce q̄ dispar in vtraq; misericordia
domini. Illa liberata per iudicem, ne iret ad gladium, hæc
a iudice damnata, absoluta per gladium est. Tandem er
go ad foeminam vindicandam populus armatur. Omnis

etas, omnis sexus carnificem fugat, & coetu in circulum
coeunte exclamat, Nō credit pene vnusquisq; quod vi-
det. Turbatur tali nuncio vrbs propinqua, & tota licto-
rum turma glomeratur. E quibus medius, ad quem dā/
natorum cura pertinebat erumpens, & caniciem immū/
dam peruso puluere turpans. Quin meum, inquit, o ci-
ues petitis caput: me illi vicarium datis? Si estis miseri-
cordes, si clementes estis, si vultis seruare damnatam, in-
nocens certe perire non debeo. Quo fletu vulgi concus-
sus est animus, mœstusq; se per omnes torporinsinuat,
& mirum in modum voluntate mutata, cū pietatis fuis-
set, quod ante defenderant, pietatis visum est genus, vt
pateretur occidi. Nou⁹ igitur ensis, nouus percussor ap-
ponitur. Siat victima, Christo tantum fauente munita.
Semel percussa concutitur, iterum repetita quassatur,
tertio vulnerata prosternitur. O diuinæ potentia subli-
manda maiestas, quæ prius fuerat quarto pcussa, nec læ-
sa, ideo post paululum visa est mori, ne pro ea pīret in-
noxius. Clerici quibus id officij erat, cruentū līneo ca-
dauer obuoluūt, & fossam humum lapidibus construen-
tes, ex more tumulum parant. Festinato sol cursu occa-
sum petit, & misericordia domini, celerior cursu naturæ
nox aduenit. Subito fœminæ palpitāt pectus, & oculis
quærentibus lumen, corpus animatur ad vitam. Iam spi-
rat, iā videt, iam subleuatur, & loquit. Iam in illā potest
vocē erumpe. Dñs auxiliator meus, non timebo qd fa-
ciat mihi homo. Anus interim quædā, q̄ ecclesiæ susten-
tabatur opibus, debitum cœlo spiritum reddidit, quasi
D iiii

de industria ordine currēte rerū, vicariū tumulto corpus
operitur Dubia adhuc luce, in liſtore diabolus occurrit,
quærit cadauer occiſa, ſepulcrū ſibi mōſtrari petit, viue-
re putat, quā mori potuiſſe mirat̃. Recēs a clericis ceſpes
oſtendiſ, & dudū ſuperiecta humus, cū his vocibus inge-
ritur flagitātī. Erue ſcilicet oſſa iā condita. Infer nouū ſe-
pulchro bellū, & ſi hoc parū eſt, auibus feriſq; lanianda
mēbra diſcerpe. Septies pcuſſa, debet aliquid plus mor-
te perpeti. Tali ergo inuidia carnifice cōfuſo, clam domi
mulier reſocillatur, Et ne forte creber medici ad eccle-
ſiam cōmeatus, ſuſpitionis pāderet viā, cū quibuſdā vir-
ginibus ad ſecretiorem vilulā ſecto crine tranſmittit̃. Ibi
paulatim virili habitu veſte mutata, in cicatricē vulnus
obducitur. Et o vere ius ſummum, ſumma malitia, poſt
tanta miracula adhuc ſauiunt leges. En quo me geſtorū
ordo pertraxit. Iam enim ad Euagrii roſtrino men per-
ueniemus, Cuius ego pro Chriſto laborem, ſi arbitra-
me dici poſſe, non ſapiam. Si penitus tacere velim, voce
in gaudium erumpente, nō poſſim Quis enim valeat di-
gno canere præconio, Auxentium Mediolanis incuban-
tem, huius excubijs ſepultum, pene anteq̃ mortuum &
Romanum episcopum iam pene factionis laqueis irreti-
tum, & viciffe aduerſarios, & nō nocuiſſe ſuperatis? Ve-
rum hæc ipſe equidem ſpatijs exclusus iniquis. Præte-
reo, atq; alijs poſt me memoranda relinquo. Præſentis
tantum rei fine contentus ſum. Imperatorē de industria
adit, precibus fatigat, merit o lenit, ſollicitudine prome-
retur, vt redditam vitæ, redderet libertati.

SCHOLIA.

Ngenij rubigo.) Cato contulit ingenium hominis cum ferro, quod si exerceas, usu quidem non nihil atteritur, Si non exerceas, magis consumitur rubigine. Pristini successit eloquij.) Nihil enim citius exarescit, q̃m fons eloquentiæ. Et duriuscule geminam metaphoram in eadem complexus est sententia, ferri & fontis. Non possibilitatem.) Græce magis dixit q̃m latine. Quanc̃ philosophis & theologis hic sermo conceditur τὸ δύνατον. Neq̃ posse eum verba deficere.) Quidam codices habebant, eum in verbo deficere. Quic̃am, ei verba deficere. Quidam, eum verba deficere, quod postremum ego sane potissimū approbo, vt deficere verba additus sit accusandi casus. Super onerariam nauim.) Quædam exemplaria scriptum habebant, onerariam nauim, quæ quidem posterior lectio mihi magis probatur, Siquidem onerarias naues vocant maiores illas oneribus vehendis paratas. Sūt enim & actuariæ. Porro plus est periculi si pereat naus onusta mercibus. Vnde ea non solet, nisi perito nasclero committi. Scalr̃um in lacu) Minores cymbæ, Scalmi vocantur. Euxini maris.) Idē ponticum vocant, incipit a Bospero Thracio, hoc Qndosius & feruentius, quod minus profundum, nec littora habet arenosa aut mollia, raras stationes. Vnde ob seuitiam & incommoditatem & εὐνοπιδ est inhospitium dixerunt accolæ, deinde omnis causa dictum est εὐενοπιδ, id est, bene hospitale, Et pulchre dixit credor, de re periculo/la. Euanescentibus terris.) Sic enim apparet procul intuentibus. Nam progressio, terræ condi videntur & paulatim videri desinunt. Coelum vndiq̃ & vnd.) Hemistichium est ex Aeneide Maronis. Nunc vnda tenebris inhor.) Imitatus est illud Vergilianum, Et in horruit vnda tenebris. Noctē nimborum.) Allusit ad illud Maronis, Olli cæruleus supra caput astitit imber. Noctem hyememq̃ ferens. Noctem vocat caliginem densissimam, & nocti simillimam. Spumei fluctus canes.) Vt lusit verbis poeticis, id quod licet in historia nonnunq̃. Tumida malo.) Ob sinus vento distentos. Cursum prosequēte.) Cursum vocat nauit̃ cum, quoties velis impellitur nauis. Et spiritus, hoc est status si prosper est, cursum adiuuat. Adoprtos portus.) Venuste dixit æst̃ appulerit, hoc est ipse vndarum impetus, non ars mea. E proprie nauis appellatur siue appellit. Orationis anfractus.) In Euxino mari multi sunt littorum anfractus & flexus periculosi nauit̃s. Per(sistit adhuc in metaphora.) Facultatem forte.) Id est, intelliges mihi defuisse facultatem nō voluntatem. Quod conatus sum, declarauit me voluisse satisfacere, quod non sim assecutus, hinc est quia non potuerim. Vercellæ ligurum.) Ligures ea pars Italię in qua sunt Ienueses, proximi alpi/

Gallicis. Quamquam mulierculam.) Ex hoc loco palam apparet adhuc ætate diui Hieronymi, adulterium capite solere puniri. Nunc magnatum lusus est. Et sæuitur passim in miseros fures. Cum nec Draconis leges, nec Romanæ, nec vllæ gentilium, nec ipsæ Mosaiæ leges simplex furti supplicio capitis vindicauerint. Sed auaritia nostra facit, vt vltimo ad eo simus infensi furibus. & ideo magnum malum existimamus furtum, quia pecuniam summiboni loco ducimus. Cōpendio mortis.) Ad quam longior erat via per cruciatus, Et interim tractat locum coniecturalem, a quasitionibus. Ille confessus est crimen, quod non admiserat, impatientia tormentorum. Illa mori maluit, q̃ de se mentiri. Non reliquit innoxia.) Nam illius confessio, quasi præ iudicium erat mulieri. Rasuræ modicæ sanguine. Quedam habebant exemplaria, Rasuræ modico sanguine. Imbellem manum percussor expauit.) Nonnulli codices sic habebant, Aspersit sine bello imbellem manum. Sed mendose nō fallor. Coniicio ascripsi se quempiam imbellem, id est sine bello, & interpretamentum ab alio redactum fuisse in contextum. Muero delabitur.) Quidam habebant, debilitatur, sed delabitur magis probo. Dum totas expedit vires. Quidam habebant expetit, quidam, exerit. Exerit probo, sed magis arridet expedit. Expeditus enim quod explicamus & promimus ad aliquid agendum. Fibulam quæ Chlamydis.) Fibulis astringunt extremas oras vestium. Mire depinxit hunc carnificem, cum suo paludamento, cum fibula aurea, Decentissima vero vsus est metaphora in mordebat oram, quod, veluti morfu astringat. Tertius ictus frustratus.) Frustratus passiuè dixit pro frustra adactus. Sacramentum erat.) Habebat mysterium & significationem diuini ternionis. Et ne parum esset.) Opinor legendum, Et ceu parum esset, hoc est quasi parum esset. Corpori conderetur.) Condimus quod occultamus & abscondimus. Ferrum infixum corpori, condi dicitur. Circa quorum Saraballa.) Saraballum Parthorum lingua, vestis genus est fluxæ, Vtitur hoc verbo diuus Hieronymus in Daniele capite tertio. Celeriore cursu naturæ.) Hic locus varie fuerat deprauatus. Quidam habebant, Et misericordia domini celerior matura nocte aduenit. Opinor ita legendum, Et misericordia domini, celerior cursu naturæ nox aduenit, vt intelligas per misericordiam dei factum, vt nox adueniret celerior q̃ solito naturæ cursu. Eto vere ius sumum) Hic quoque locum scioli aliquis deprauauerat, Sic enim mutauerat, Eto vere ius summum, & summa læticia. Non dubium est, quin scribendum sit. Eto vere summum ius. summa malicia. Citat enim tritissimum illud adagium, Summum ius, summa malicia, quod significatum est, nihil esse peius, q̃ ius nimis exacte seruatum. Expo-

fuit copiosius in Chiliadibus nostris. Ad Euagrii nostri.)
Huius humanitate significavit se subleuatum fuisse, cum primum in
Syriae solitudines commigrasset. Auxentium Mediolanis in-
bantem.) Significat heresiarcham cui successit Ambrosius, oppres-
sum diligentia Euagrii. Romanum episcopum.) Vides apud ve-
teres non appellari summum, sed Romanum. Verum hæc ipse
equidem.) Versus sunt ex Georgicis Maronis, Spatijs iniquis.)
Hoc sentit, sibi non suppetere tempus, ad hæc omnia referenda.

In primis supina vocatur a visibis forte
 quia ad ea habet deum proprium passum: et supinam
 est visum in significatione actus: nam opiora
 supina in unum actum sunt et determinata a ad terminum
 unde dicitur orandi et orandi in unum

Stadtbibliothek
 Trier

